

روایت

رابطه مادر و فرزندى

کامیار شاپور در اذهان عموم هویتی مجزا از فروغ فرخزاد ندارد، با این همه، هم درباره مادرش کم‌صحبت می‌کرد و هم هنگامی‌که در مصاحبه‌ها درباره او سؤال می‌شد، از پاسخ طفره می‌رفت. غوقاسیان درباره رابطه کامیار و مادرش به این‌موارد اشاره کرده‌است:

هیس! نامی از فروغ‌نبر

کامیار به خانه ما هم که می‌آمد، اگر صحبتی از فروغ می‌شد، گوش نمی‌داد! همیشه می‌گفت: من از بچگی از مادرم دور بودم و پدرم هم خوشش نمی‌آمد درباره او حرف بزنم! چند بار که من و مهرداد به خانه پرویزخان (پرویز شاپور همسر فروغ فرخزاد و پدر کامیار شاپور) رفتیم، پرویزخان هم اسمی از فروغ نمی‌آورد. یادم هست که يك بار که مهمان داشتند و خواستند من و مهرداد را معرفی کنند، نگفتند برادر زن من یا دایی کامیار، گفتند مهرداد، دینا! من فکر می‌کنم يك دلیلش همین می‌تواند باشد.

پنهان‌از پدر

خود کامیار در مصاحبه‌هایش هم دقیقاً این‌را گفته که در خانه ما، هیچ اسمی از فروغ نبود و زمانی که از انگلیس برگشت و به خانه پدربزرگ و مادر بزرگش، سرهنگ فرخ‌زاد و خانم وزیرتبار رفت، موضوع را از پدرش پنهان کرده بود! می‌گفت: پدرم اگر می‌فهمید که من با خانواده مادری‌ام رفت و‌آمد دارم، ناراحت می‌شد!

آشنایی دیر هنگام با مادر

اوایل بیشتر تحت‌تأثیر خانواده پدر بود. چندوقت قبل با یکی از دوستان که تور تهران‌گردی دارد صحبت می‌کردم. ایشان در برخی از این تورها، بازدید از خانه پدری فروغ در کوچه‌خادم‌آباد را هم در برنامه دارد. ایشان کتاب‌های فروغ را از خیابان انقلاب می‌خرید و می‌برد می‌داد کامیار امضا‌کند و بعد به افراد می‌داد. این جمله کامیار خیلی جالب است که پرسیده بود: «از این زن چه داشته که بعد از این همه سال، هنوز همه دنبالش هستند؟» من فکر می‌کنم کامیار در سال‌های اخیر مادرش را پاییدا و کشف کرد، چون قبل از آن در محیطی بزرگ شده بود که به قول خودش، حتی چهره مادرش را هم درست ندیده بود.

واژه مامان به جای فروغ

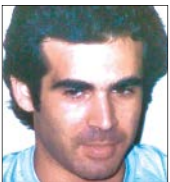
تصویر فروغ در ذهن کامیار به قدری محو بوده که به قول خودش وقتی فروغ را دیده بود، می‌خواست فرار کند! موقعی که فروغ به او می‌گوید: برویم کافه نادری و با هم يك چای یا قهوه بخوریم، کامیار به او می‌گوید نه... و سریع به خانه‌شان می‌رود. به همین دلیل فکر می‌کنم گریزان بودن اولیه کامیار از خانه مادر و نزدیکان او تبعات فضای خانه پدری است، و الا این‌اواخر خیلی راحت درباره فروغ صحبت می‌کرد. حتی چند بار شنیدم که دیگر نمی‌گفت: فروغ و می‌گفت: مامانم که برای همه خیلی جالب بود، چون همیشه می‌گفت فروغ.

مادر ناشناخته

کامیار يك بار داشت در کتابخانه کتاب‌های مرا زیر و رو می‌کرد که از او پرسیدم: «فلان مجموعه شعر فروغ را خوانده‌ای؟» می‌خواستم به نوعی از زیر زبانش یکشم که تو اصلاً کتاب‌های مادرت را می‌خوانی؟ گفتم: نه! در حالی که مثلاً وقتی با مهرداد درباره موسیقی حرف می‌زد، اطلاعات بسیار وسیعی در این زمینه داشت. در مورد گیتار خواننده‌ها، فوئیتال، ولی در مورد کتاب‌های مادرش حرفی نمی‌زد و اگر هم از او سؤال می‌کردی، سریع طفره می‌رفت! اهل دروغ نبود. اگر این مجموعه‌ها را می‌خواند، خیلی صریح می‌گفت: «آره! گاهی یواشکی می‌خوانم»، ولی من فکر نمی‌کنم که می‌خواند. وقتی اشتباه می‌کرد و آن را به او می‌گفتید، خیلی راحت می‌گفت: قبول دارم، اینجا اشتباه کردم! به همین دلیل هم من خیلی دوستش داشتم. خیلی صادق بود.

تصویر مبهم مادر

اشاره کردم که شاید اوایل دلخور بود، ولی بعداً متوجه شده بود که دارد اشتباه می‌کند. از انگلیس که برگشت، رفت و‌آمد با خانواده مادری‌اش را شروع کرد و متوجه شد تصویری را که خانواده پدری از مادرش برای او ساخته‌اند، چندان درست نبوده. از مادرش عصبانی یا دلخور نبود، ولی او را نمی‌شناخت. در تمام مصاحبه‌هایش هم گفته که تصویر درستی از مادرم ندارم! نقاشی‌هایی هم که از مادرش کشیده، از روی عکس‌هایی است که از مادرش دیده. چندان هم شبیه نیست.

دینا غوقاسیان همسر برادر فروغ فرخزاد

عکس:

چاووش هماوندی

آثار کامیار را دزدیدند

کامیار شاپور هم نقاش بود و هم اهل شعر، آثار متعددی داشت که احتمالاً برخی از آنها منتشر نشده‌اند. همیشه این کنجکاوی وجود داشته که آیا انگیزه یا علاقه‌ای هست که اشعار و نقاشی‌های کامیار شاپور را منتشر کنند و چه کسی ممکن است چنین تمایلی داشته باشد؟

«کامیار شاپور، روایت يك زندگي پرفراز و نشيب» در گفت و شنود با ديانا غوقاسيان

فرخزادها آدم‌های عادی نیستند!

يك سال از مرگ کامیار شاپور، نقاش معاصر و فرزند فروغ فرخزاد و پرویز شاپور سپری شد.

در رسانه‌ها و محافل، نقلی از این مناسبت نبود و همین موجب شد که صفحه امروز را به این مقوله اختصاص دهم.

در گفت و شنودی که پیش‌روی شماسنت، دینا غوقاسیان همسر مهرداد فرخزاد (برادر فروغ فرخزاد) که از معاشران کامیار شاپور بوده، به بیان خاطرات خود از و چوه گوناگون زندگی او پرداخته است.

محمد رضا کائینی

تاریخ

❖ کامیار از طرف خانواده مادری چقدر پنهان‌پیش داشت؟ از برخورد خانواده مادری با او تحلیلی داشته باشید. آیا با او همدلی می‌کردند؟ و اگر پاسخ مثبت هست، از طرف کدام يك از افراد خانواده فرخزاد تأثیر گرفته بود؟

من در سال ۱۳۷۱ با مهرداد فرخزاد ازدواج کردم و کامیار را اولین بار در منزل مادر مهرداد دیدم. کامیار جمعه‌ها که همه در منزل مادر جمع می‌شدند، به آنجا می‌آمد. رابطه‌ها خیلی خوب بود و همه کامیار را خیلی خوب پذیرفته بودند، ولی بعداً مسائل اتفاق افتاد که همه فامیل از هم دور افتادند و ربطی به کامیار نداشت، اما ارتباطش با مهرداد کامکان خوب بود. البته مهرداد فامیلش را خیلی دوست داشت، ولی ما هیچ وقت خانه‌کامی نرفتیم!

❖ چرا؟
چون احساس می‌کردیم خجالت می‌کشد! يك بار هم که مهرداد گفت: می‌خواهم به خانه‌ات بیایم، گفتم: «خانام شلوغ است، اجازه بدهيد يك کمی مرتبش کنم. بعد دعوت‌تان می‌کنم!» مهرداد می‌گفت: «پس خودت بیاء و کامی گاهی پیش ما می‌آمد. بین مهرداد و کامیار رابطه خیلی خوبی وجود داشت.

❖ ویژگی‌های شخصیتی کامیار از نظر شما چه بود؟

به نظر من، کامیار بچه‌ای بود که هنوز بزرگ نشده بود! خیلی ساده گول می‌خورد! البته حافظه بسیار قوی‌ای داشت. يك سری اعداد و ارقام و شماره تلفن‌ها را حفظ بود و هوش بسیار خوبی داشت، ولی بزرگ نشده بود و اگر براساس رفتارشناسی اجتماعی بخواهید قضاوتش کنید، هنوز کودک ساده‌ای بود که اگر دستی به سرش می‌کشیدید، راحت گول می‌خورد! کم‌ا این‌که بارها این اتفاق برایش افتاده بود.

❖ از این جنبه چه خاطراتی دارید؟
بعد از مستندی که خانمی از او در پارک قیطریه

دینا غوقاسیان دو هفته پیش همراه پسرعمه کامیار شاپور کلیدساز می‌برد و در خانه کامیار را تقریباً يك سال بعد از مرگش باز می‌کند، اما آن‌طور که غوقاسیان به جام‌جم می‌گوید در خانه‌اش هیچ چیز وجود نداشت. او توضیح می‌دهد: اگر آثاری هم وجود داشته باشد، دراختیار ما نیست. این که از کجا و چه روزی سر

❖ به چه کسانی؟

به دوستانش. خود من به يکي دو ناشر مراجعه کردم و گفتم: مادرسی از کامیار نداریم، وگرنه پولش را کنار گذاشته‌ایم! خیلی راحت هم پول را دادند و مشکلی نبود. من خودم يکي دو بار به وزارت ارشاد رفتم و گفتم: این آدم زنده است و باید حق تألیف کتاب‌هایش به او پرداخت شود.

❖ کتاب‌های فروغ؟
کتاب‌های فروغ، پرویز شاپور و خود کامیار، بسیاری از آنها را هم گرفت.

❖ چطور خودش دنبال حقوق خود نرفته بود؟
کامیار اساساً اهل رفتن دنبال این جور چیزها نبود. نمی‌توانست، اصلاً توان این را نداشت که به يك اداره دولتی برود و صحبتی بکند. می‌گفت: من حوصله این چیزها را ندارم! من تا جایی که از دستم برمی‌آمد، در کنارش بودم. دوستان دیگری هم داشت که حتی به آنها وکالت محضری داده بود که آنها دنبال این کارها نرفتند، اما حقوق‌شان را از کامیار می‌گرفتند!

❖ چه بازمه! از زیبایی‌تان از آثار هنری کامیار براساس بازتاب‌های اجتماعی، استقبال یا استقبال نکردن از آثار او چیست؟ پرویز شاپور در شاخه‌ای از هنر جایگاه و تشخص پیدا کرد. خود کامیار چقدر موفق شد و اگر نشد، چرا؟
کامیار دست‌های بسیار هنرمندی داشت. من در این هیچ شکی ندارم. رشته‌اش نقاشی بود. از انگلستان فارغ‌التحصیل شد و به ایران آمد. خود من هم که کارهایش را می‌دیدم، واقعا شاهکار بودند. اما این‌که چرا موفق نشد، برای این‌که کامیار آدم اجتماعی‌ای نبود. بارها مهمانی که بود و به او می‌گفتیم بیاید، نمی‌آمد! دوست نداشت در جمع حضور داشته باشد. سال ۹۱ يك گروه آلمانی آمدند و مستندی به نام: «ماه، گل، خورشید، بازی» از بچه‌های فروغ -کامیار و حسین- درست کردند که چندین جایزه هم برد. ما خیلی از کامیار خواهرش کردیم که بیا، می‌خواهند با تو مصاحبه کنند، در این فیلم باید باشی... اما نیامد. هر وقت هم می‌خواست پیش ما بیاید، اول می‌پرسید: کسی نیست؟ دوست داشت تنها باشد!

❖ با توجه به این‌که مادر پدرش و شورو اجتماعی و فعالی داشت، به نظر می‌رسد اخلاقش بیشتر شبیه پدرش بوده باشد؟

همین‌طور است. کامیار از نظر اخلاقی بیشتر شبیه پدرش بود.

❖ کامیار تا بلوغ‌هایش را می‌فروخت؟
بله، چند نمایشگاه گذاشت. البته این عادت را هم داشت که اگر دوستی از کاری خوشش می‌آمد، رایگان به او می‌بخشید! اولین نمایشگاهش را در گالری آریا گذاشت.

❖ از زمانی که وارد خانواده فرخزاد شدید، چقدر از پرویز شاپور شناخت پیدا کردید؟ چقدر با او می‌دیدید؟ چه شخصیتی داشت؟ جنبه‌های سلبی و ایجابی شخصیت او چه بودند؟

من و مهرداد در مجموع سه یا چهار بار به دیدن پرویزخان رفتیم. خیلی آدم شوخ‌طبع و خنده‌رویی بود. نکته‌ای که من در پرویزخان دیدم این بود که دوست داشت تنها باشد. به نظر علت این بود که چندان اجتماعی نبود و در جاهای شلوغ اذیت می‌شد؛ برعکس من و مهرداد که از بودن در جاهای شلوغ و بودن در میان مردم لذت می‌بردیم.

❖ بیماری آخر کامیار چگونه به سراغش آمد؟ شما با دوستان و اطرافیان‌ش خبر داشتید؟ یا این‌بار راهم تنها یی به دوش کشید؟

کامیار سال‌ها بود که به دکتر اعصاب مراجعه می‌کرد. به او دارو می‌دادند، همیشه هم می‌گفت: اگر دارو را نخورم، حالم خراب می‌شود. سیگار

برآورد و آنها را منتشر کند،...! اعلم. درباره هویت فرد یا افرادی که خانه کامیار را خالی کرده‌اند، اطلاعی در دست نیست، اما همسر برادر فروغ می‌گوید: من این قضیه را به يك وکیل ارجاع داده‌ام تا پیگیری قضائی کنم. در این باره حدس‌هایی وجود دارد، ولی هنوز اثبات نشده است.

زیاد می‌کشید. سیگار برگ خیلی دوست داشت. گاهی می‌گفت: امروز سه تا سیگار برگ کشیدم که ریه را داغون می‌کند! برونشیت مزمن داشت.

❖ سرطان نشد؟
نه، در حد برونشیت بود. در این آخر کار، به آقای چمن‌آرا رنگ زده و گفته بود: بیا ما ببر بیمارستان. ایشان با این‌که خانه ما آمده بود و شماره تلفن ما را داشت و از رابطه ما کاملاً خبر داشت، ولی متأسفانه به ما نگفته بود که کامیار را به بیمارستان برده است!

❖ شما در بی‌خبری کامل بودید؟
دقیقاً. درست يك ماه قبل از این قضیه، روز تولد کامیار بود و من به او رنگ زدم و تبریک گفتم و پرسیدم: «کامی! چرا پیش ما نمی‌آیی؟» گفتم: «يك مقدار حال ندارم و سرفه می‌کنم، فکر می‌کنم سرما خورده‌ام، مهرداد هم شیمی‌درمانی می‌شود و ضعیف است، دوست ندارم او را مریض کنم، يك کمی حالم بهتر شود می‌آیم». يك هفته بعد باز به او رنگ زدم. سرفه‌هایش بیشتر شده بود. دوستی از شیراز رنگ زد و پرسید: «می‌دانی حال کامیار خوب نیست؟» گفتم: «بله، به او رنگ زده‌ام، گفتم حالش خوب نیست، کمی استراحت می‌کند و بهتر می‌شود». گفتم: «من هم به يك گفتم که برویم دکتر، گفت مال سیگار است.» کامیار وقتی رفت بیمارستان، خودش به من رنگ زد. البته نگفت که در بیمارستان است. به من گفت: «کمی حال ندارم، رفته‌ام دکتر. حالم خوب می‌شود و می‌آیم، ولی اگر مُردم، تمام اموال من مال حسین (فرزند خوانده فروغ فرخزاد) است!» من خندیدم و پرسیدم: «کامی جان! این مال و اموال را در کجا پنهان کرده‌ای؟ چه چیزی را می‌خواهی به حسین بدهی؟ خدا نکند!» به هرحال به شوخی پرسیدم: «چه چیزهایی را می‌خواهی به حسین بدهی؟» گفتم: «یادت باشد هر چه که از من باقی بماند و هر چیزی دست دیگران دارم، اگر توانستی بگیری، مال حسین است!»

❖ بالاخره نگفته چه می‌خواهد بدهد؟
حرفی نزد و گفتم هر چه از من باقی ماند! در ادامه هم گفتم: دکتر گفته حالت خوب می‌شود و بعد من پیش شما می‌آیم.

❖ اشاه‌های کردید به حسین منصورى. رابطه این دو با یکدیگر چطور بود؟

پرویزخان، کامیار را برای ادامه تحصیل به انگلستان می‌فرستد، از این طرف هم سرهنگ، حسین را به انگلستای می‌فرستد و این دو در آنجا مدت‌ها با هم زندگی کردند و همخانه بودند. بعدها حسین به مونیخ می‌رود و همان‌جا می‌ماند. کامیار هم دریش را در انگلیس تمام می‌کند و به ایران برمی‌گردد. با این حال، رابطه‌شان همچنان برقرار و خوب بود. از نامه‌های کامیار به مادر بزرگش خانم وزیرتبار که دراختیار من است می‌شود نکات جالبی را بیرون کشید.

کامیار شاپور در کنار پدرش

چرا کامیار با خاله‌هایش رابطه خوبی نداشت؟

اموال مادرش را پس نمی‌دادند

تنها فرزند فروغ فرخزاد، هیچ وقت در محافل ادبی پوران فرخزاد حضور نداشت و به نظر می‌رسد رابطه خوبی نداشتند. همسر برادر فروغ در این باره می‌گوید: با هم رابطه نداشتند.

کامیار چیزهایی را به خاله‌هایش داده بود و آنها به او برنمی‌گرداندند و کامیار سر این قضیه به شدت دلخور بود و به هیچ‌کدامشان ارتباط نداشت! غوقاسیان به نقل از کامیار می‌گوید: چیزهایی را که به آنها داده‌ام، به من پس نمی‌دهند، اقلامی بود که آقای گلستان از خانه فروغ جمع‌آوری کرده و به کامیار داده بود. او هم آنها را به خاله‌هایش داده بود و آنها به او پس نداده بودند! به گفته زن دایی کامیار این اقلام شامل اسناد، نامه‌ها، چند تابلوی نقاشی ظاهراً از سهراب سپهری و محصص بوده که به فروغ تعلق داشته است.

کامیار در کنار دایی‌اش مهرداد فرخزاد

وقتی رسیدم بیمارستان، تمام پرستارها با تعجب می‌پرسیدند: «مگر این آقا فامیلی هم دارد؟» آقای چمن‌آرا به پرسنل بیمارستان گفته بود: این دیگر هیچ‌کسی را در این دنیا ندارد! به چند نفر از دوستانش رنگ زدم و خبر دادم. غوقاسیان درباره مراسم تشییع و ختم بی‌رونق کامیار هم این‌طور توضیح می‌دهد: در این جور مواقع هر کسی هر کمکی که می‌کند در واقع لطف می‌کند، چون طبیعتا يك نفر دست تنها نمی‌تواند برنامه‌ریزی و اداره کند. دوستان می‌آیند و همراهی می‌کنند، ولی به هر دلیلی اجازه ندادند من و مهرداد دخالت کنیم! همه گفتند: «ما هستیم!